

บทคัดย่อ

จากรูปแบบวิถีชีวิตทางสังคมและการพัฒนาทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างก้าวกระโดดตามกระแสบริโภคนิยม สังคมไทยจึงตกอยู่ในสภาพที่เรียกว่า ชุมชนล่มสลายอันหมายถึงลักษณะของละแวกบ้านและความเป็นมิตรฉันท์เพื่อนบ้านซึ่งถือเป็นหน่วยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อระบบสังคมกำลังตกอยู่ในสภาวะวิกฤต อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความสามารถในการเรียนรู้และจัดการกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อสนองต่อความต้องการเดียวกันสิ่งแวดล้อมทางกายภาพถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม เช่น ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จึงเกิดคำถามว่าการแก้ปัญหาความเป็นมิตรฉันท์เพื่อนบ้านที่ถดถอยผ่านการออกแบบและการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพจะทำได้อย่างไร และได้ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ว่าจะศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่องการออกแบบและการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนบ้าน และศึกษาสภาพการณ์ในปัจจุบันของการมีปฏิสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนบ้านโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจที่มีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในชุมชนหมู่บ้านจัดสรรสำหรับผู้ที่มีฐานะระดับสูงในเขตชั้นนอก ของกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ ประกอบกับการสำรวจด้วยแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและด้วยการตีความทางสถิติ

การศึกษาพบว่าในการออกแบบหมู่บ้านจัดสรรมี 4 ปัจจัยหลักอันได้แก่ ผังโครงการ หน้าบ้าน ภูมิสถาปัตยกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมมี 5 ปัจจัยหลักที่เอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านได้แก่ การจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร การบำรุงและจัดการสาธารณูปโภค การเงิน กฎกติกาในการอยู่ร่วมกันและระเบียบข้อบังคับ และการจัดกิจกรรมในหมู่บ้านจัดสรร นอกจากนี้ยังพบว่าปฏิสัมพันธ์จะมีความสัมพันธ์กับการออกแบบและการบริหารจัดการคือ 1) การพบปะทักทายกับผู้อยู่อาศัยท่านอื่นมีความสัมพันธ์กับ การออกแบบต้นไม้ริมถนน การออกแบบพื้นที่ระหว่างตัวบ้านถึงริมถนน การออกแบบเฉลียง รูปแบบองค์การบริหารหมู่บ้าน การจัดตั้งกองทุนเงินบริหารทรัพย์สินส่วนกลาง ความโปร่งใสในการบริหาร การจัดตารางเวลากิจกรรม รูปแบบกิจกรรมงานประเพณี เทศกาลต่าง ๆ และรูปแบบกิจกรรมแข่งกีฬา 2) การไปมาหาสู่กันระหว่างเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์กับการออกแบบรั้ว การออกแบบต้นไม้ริมถนน การออกแบบพื้นที่ระหว่างตัวบ้านถึงริมถนน การออกแบบสวนสาธารณะ การออกแบบเฉลียง การดำเนินการจัดตั้งองค์การบริหารหมู่บ้าน ความสะอาดภายในโครงการ ความรวดเร็วในการเข้าแก้ไขเมื่อมีการแจ้งเหตุขัดข้อง กฎระเบียบของหมู่บ้าน

การจัดตารางเวลากิจกรรม การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร รูปแบบกิจกรรมงานประเพณี เทศกาลต่าง ๆ และรูปแบบกิจกรรมแข่งกีฬา หรือออกกำลังกาย 3) การร่วมกิจกรรมหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กับการออกแบบรั้ว การออกแบบเฉลียง การออกแบบสวนสาธารณะ การออกแบบอุปกรณ์รมถนน การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก การออกแบบต้นไม้ริมถนน การออกแบบพื้นที่ระหว่างตัวบ้านถึงริมถนน การดำเนินการจัดตั้งองค์การบริหารหมู่บ้าน ความสะอาดภายในโครงการ ความน่าเชื่อถือของการรักษาความปลอดภัย กฎระเบียบของหมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมงานประเพณี เทศกาลต่าง ๆ และกิจกรรมงานเสวนา ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะเพิ่มโอกาสให้คนในหมู่บ้านจัดสรรมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และพบว่าปฏิสัมพันธ์เหล่านี้สามารถส่งเสริมให้เกิดความเป็นมิตรฉันท์เพื่อนบ้านที่จะสามารถทำให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม กลับพบว่าการออกแบบที่เอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ยังไม่ได้ได้รับความสำคัญจากผู้ออกแบบ ผู้ประกอบการ และกฎหมาย ดังนั้นจึงมีข้อเสนอที่สำคัญคือ การให้ความรู้กับนักพัฒนาโครงการ สถาปนิก ผู้ที่บริหารจัดการหมู่บ้าน และผู้อยู่อาศัยถึงประโยชน์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อปฏิสัมพันธ์ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ในขณะเดียวกันควรมีมาตรการทางกฎหมายที่ส่งเสริมการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ และบังคับใช้กฎหมายให้เข้มงวดมากขึ้นด้วย